

מסכת יומא פרק ב' - "בְּרֵאשׁוֹנָה"

55. כב, א

כ"ט

מתני'

בראשונה כל מי שרוצה לתרום. כל כהן שהיה מאותו בית אב רוצה לתרום הדשן שחרית תורם ולא היה פייס לדבר:

ובזמן שהן מרובין. הבאים לתרום זה אומר אני תורם וזה אומר אני תורם זה היה משפטו:

רצין ועולין בכבש. שהוא שלשים ושתיים אורך:

וכל הקודם בהן. ליכנס לתוך ארבע אמות עליונות של כבש הסמוכות לראש המזבח זכה לתרום וזהו גורלם:

ואם היו שניהם שוים. בכניסתן אין אחד מהן זוכה לתרום אבל מעתה כולם באין להטיל גורל ומהו הגורל הממונה על הפייסות אומר לכולם:

הצביעו. הוציאו אצבעותיכם כל אחד יראה אצבעו כדמפרש לקמן בפירקין מקיפין ועומדין בעגולה בא הממונה ונוטל מצנפת מעל ראש של אחד מהן וממנו פייס מתחיל לימנות ומוציא כל אחד ואחד אצבעו למנין והממונה אומר כל שהמנין כלה בו הוא זוכה ומוציא מפיו מנין או מאה או ששים הרבה יותר משהיו שם הכהנים ומתחיל למנות מזה שנטל מראשו המצנפת וסובב והולך ומונה וחוזר חלילה עד סוף המנין ומי שהמנין כלה בו הוא הזוכה וכן לכל הפייסות:

אחת או שתיים. בגמרא פריך לה עלה:

ואין מוציאין אגודל במקדש. בגמרא מפרש מפני הרמאין כשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם וימהר המנין לכלות בו והממונה לא יבין לפי שאדם יכול להרחיק אגודל מן האצבע הרבה ונראין כאצבעות ב' בני אדם:

אלא בפייס. זה שפירשנו:

ארבע פייסות היו שם. ד' פעמים ביום נאספים לפיס:

גמ'

והא. עבודה זו של תרומת הדשן:

מעיקרא. קודם שאירע תקלה במרוצתם:

מ"ט לא תקינו לה פייסא. ככל שאר עבודות דמתני' דתנינן שכל תחילתן בפייס היתה:

מעיקרא סבור. בית דין:

כיון דעבודת לילה היא. הואיל והוכשר בלילה לא חשיבא ליה לכהנים ולא אתו לאינצווי עלה:

והא הקטרת איברים. שהוא כשר כל הלילה ותנן גבי פייסות דמתני' (לקמן דף כה.) מי מעלה איברים לכבש ומן הכבש למזבח:

סוף עבודה דימנא היא. שהוא גמרו של קרבן שנשחט ביום ונזרק דמו ביום לכך חשובה בעיני הכהנים לבא לריב עליה:

למחר אין צריך לקדש. אם לא יצא מן המקדש ואפ"י לרבי דאמר בשחיטת קדשים (זבחים דף יט:) לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מודה הוא דמקרות גבר עד צפרא לא פסלה לינה:

מתחילת עבודה. אלמא תחילת עבודה קרי לה:

אימא שכבר קידש מתחילה. לשם עבודה:

שאני מיגנא ממיקם. נוח לו לאדם לנדד שינה מעיניו מלידך לישן עד סוף הלילה מלהיות עומד ממטתו בהשכמה שהיא תרומת הדשן:

ותקנתא להאי גיסא הואי. קושיא היא וכי מפני תקלה שאירעה נתקן לה פייס:

והא להאי גיסא הואי. בשביל סידור המערכה ושני גזירי עצים שהתורם הוא המסדר וכיון דכולן ככהן אחד יש כאן עבודות חשובות ומעיקרא בעו פייס:

שני גזירי עצים. שני בקעיות עצים ארוכים כמדת רוחב המערכה ונותן אותן ממעל עצי המערכה ומקרא יליף לה לקמן (דף כו:) ובער עליה הכהן עצים ובער על המערכת העצים שני גזירי עצים דהא קרא במערכה משתעי רישיה דקרא והאש על המזבח תוקד בו וגוי וכל מוקדה שבענין לשון מערכת מדורה היא:

אמרי מי יימר דמתרמי. לא חשיבא עליהו למיטרח עלה מספיקא:

משנה

בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם.

ובזמן שהן מרובין: רצין ועולים בכבש.

כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה.

ואם היו שניהם שוין - הממונה אומר להן: הצביעו.

וימה הן מוציאין?

אחת או שתיים, ואין מוציאין אגודל במקדש.

מעשה שהיו שניהם שוין, ורצין ועולין בכבש,

ודחף אחד מהן את חבירו ונפל ונשברה רגלו.

וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה,

התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפייס.

ארבע פייסות היו שם, וזה הפייס הראשון.

גמרא

והא מעיקרא מאי טעמא לא תקינו לה רבנן פייסא?

מעיקרא סבור: כיון דעבודת לילה היא לא חשיבא להו ולא אתו.

כיון דחזו דקאתו, ואתו לידי סכנה תקינו לה פייסא.

והרי איברים ופדרים דעבודת לילה היא ותקינו לה רבנן פייסא!

סוף עבודה דימנא היא.

האי נמי תחלת עבודה דימנא היא,

דאמר רבי יוחנן:

קידש ידיו לתרומת הדשן, למחר אין צריך לקדש, ששכבר קידש מתחילת עבודה!

אימא: ששכבר קידש מתחילה לעבודה.

איכא דאמרי:

מעיקרא סבור כיון דאיכא אונס שינה, לא אתו,

כיון דחזו דאתו, וקאתו נמי לידי סכנה - תקינו לה רבנן פייסא.

והרי איברים ופדרים, דאיכא אונס שינה, תקינו לה רבנן פייסא!

שאני מיגנא ממיקם.

ותקנתא לה גיסא הואי?

תקנתא להאי גיסא הואי!

דתניא:

"מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור המערכה ובשני גזירי עצים!"

אמר רב אשי:

שתי תקנות הו:

מעיקרא סבור לא אתו.

כיון דחזו דקאתו ואתו נמי לידי סכנה - תקינו לה פייסא.

כיון דתקינו לה פייסא לא אתו, אמרי: מי יימר דמתרמי לן?

הדר תקינו להו: מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים,

כי היכי דניתו וניפייסו.

"וּבְזִמּוֹ שֶׁהוּן מְרוֹבֵיוֹ [רָצִין וְעוֹלִים בְּבִבְשׁ, כָּל הַקּוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ בְּאַרְבַּע אֲמוֹת זָכָה"].

אָמַר רַב פִּפְא:

פְּשִׁיטָא לִי אַרְבַּע אֲמוֹת דְּאַרְעָא לֹא - "רָצִין וְעוֹלִין בְּבִבְשׁ" תִּנּוּ,

קַמְיִיתָא נְמִי לֹא - "רָצִין וְעוֹלִין בְּבִבְשׁ" תִּנּוּ, וְהֵדְר: "כָּל הַקּוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ",

דְּבִינֵי בִינֵי נְמִי לֹא - דְּלֹא מְסִימָא מִלְתָּא,

פְּשִׁיטָא לִי דְּגַבֵּי מְזַבְּחָ תִּנּוּ.

בְּעֵי רַב פִּפְא:

"אַרְבַּע אֲמוֹת" שְׁאֲמָרוּ בְּהֵדְרָה אֲמָה יְסוּד וְאֲמָה סוֹבֵב,

כב,ב או דִּילְמָא בְּרַמָּה יְסוּד וְאֲמָה סוֹבֵב?

תִּיקוּ.

כ"י

דְּאַרְעָא. אַרְבַּע אֲמוֹת קַרְקַע
הַסְּמוּכוֹת קוֹדֵם עֲלוֹת לַכֶּבֶשׂ:

קַמְיִיתָא נְמִי לֹא. אַרְבַּע
רַאשׁוֹנוֹת שְׁבִרְגַל הַכֶּבֶשׂ:

דְּבִינֵי בִינֵי. לְבִירוֹר אַרְבַּע אֲמוֹת
בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם (לְכַד):

לֹא מְסִימִין. לֹא יֵהָא בְּהוֹן
סִימָן:

פְּשִׁיטָא לִי. דְּאַרְבַּע דְּכֶבֶשׂ גְּבִי
מְזַבְּחָ תִּנּוּ מִיְהוּ הָא מִיבְעֵי לִי

דְּקִיִּיל בְּזַבְּחִים (דָּף סב:)
שֶׁהַכֶּבֶשׂ פּוֹרַח אִמָּה עַל כְּנִיסַת

הַיְסוּד וְאִמָּה הַסּוֹבֵב נִמְצָאוּ
אַרְבַּע הַסְּמוּכוֹת לַכֶּבֶשׂ לְתַחֲלִילַת

יְסוּד מְזַבְּחָ מִלְמַטָּה הֵן שֶׁ
לְסַמִּיכַת גַּג הַמְזַבְּחָ שֶׁהוּא מְשׁוּךְ

מִנְגַד הַיְסוּד (מְזַבְּחָ) הַרְאִישׁוֹן
שְׁתֵּי אֲמוֹת וּמִבְעִיָּא לִיָּה ד'

אֲמוֹת דְּמִתְנִי לַגַּג הַמְזַבְּחָ נִקֵּט
לְהוֹ דְּהֵיִינוּ בְּהַדִּי אִמָּה יְסוּד

וְאִמָּה סוֹבֵב:
או דִּילְמָא. לְסַמִּיכַת רִצְפַת

תַּחְתּוֹנָה דְּמְזַבְּחָ נִקֵּיט לְהוֹ לְבַד
מִיְסוּד וְסוֹבֵב שֶׁהוּא שֶׁשׁ קוֹדֵם

לְסַמִּיכַת גַּג:
לְסַמִּיכַת גַּג:

ונימנינהו לדידהו. לגלגלותם :
בבזק. לשון שברי חרסים נטל
 כל אחד ואחד חרס והשליך
 לפניו ומנו החרסים :
ויפקדם בטלאים. צום לקחת
 כל אחד טלה מצאן המלך ובאו
 למרחב ונמנו הטלאים :
כתיב והיה מספר בני ישראל
כחול הים. אלמא אית להו
 מנין :

"ואם היו שניהו שוין, הממונה אומר להם: הצביעו.
 [ומה הן מוציאים?
 אחת או שתיים, ואין מוציאים אגודל במקדש]."

תנא:
 "הוציאו אצבעותיכם למנין".

ונימנינהו לדידהו?

מסייע ליה לרבי יצחק.
 דאמר רבי יצחק:
 אסור למנות את ישראל, ואפילו לדבר מצוה,
 דכתיב: "ויפקדם בבזק"⁶¹ (שמואל א' יא, ח).

מתקיף לה רב אשי:
 ממאי דהאי "בזק" לישנא דמיבזק הוא?
 ודילמא שמא דמתא הוא, כדכתיב: "וימצאו את אדני בזק"⁶² (שופטים א, ה)!

אלא מהכא: "וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים" (שמואל א' טו, ד).

אמר רבי אלעזר:
 כל המונה את ישראל עובר בלאו,
 שנאמר: "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד" (הושע ב, א).

רב נחמן בר יצחק אמר:
 עובר בשני לאוין, שנאמר: "לא ימד ולא יספר" (הושע ב, א).

אמר רבי שמואל בר נחמני,
 רבי יונתן רמי:
 כתיב: "והיה מספר בני ישראל כחול הים"
 וכתיב: "אשר לא ימד ולא יספר"!

לא קשיא:
 כאן - בזמן שישראל עושין רצונו של מקום,
 כאן - בזמן שאין עושין רצונו של מקום.

רבי אמר משום **אבא יוסי בן דוסתאי**:

לא קשיא:
 כאן - בידי אדם,
 כאן - בידי שמים.

⁶¹ ויפקדם בבזק ויהיו בני ישראל שלוש מאות אלף ואיש יהודה שלושים אלף

⁶² וימצאו את אדני בזק בבזק

אמר רב נהילאי בר אידי אמר שמואל:
כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור - מתעשר.

מעיקרא כתיב: "ויפקדם בבזק"
ולבסוף כתיב: "ויפקדם בטלאים".

ודילמא מדידהו?

אם כן, מאי רבותא דמילתא?

כמה לא חלי ולא מרגיש גברא
 דמרא סייעיה. כמה סמוך
 ומובטח ואין צריך לחלות
 ולדאג מכל רעה מי שהקבי"ה
 בעזרו שהרי מצינו שאול נכשל
 באחת ועלתה לו לרעה לקונסו
 מיתה לבטל מלכותו ודוד נכשל
 בשתים ולא עלתה לו לרעה:
דאוריה ודהסתה. שהוסת
 למנות את ישראל בסוף ימיו
 וגרם לבא עליהם דבר:
דבת שבע. שבא עליה:
ילד. בנה הראשון:

"וירב בנחל"⁶³ (שמואל א' טו, ה).

אמר רבי מני:

על עסקי נחל.

בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול: **"לה והפיתה את עמלק"**⁶⁴ (שמואל א' טו, ג),
 אמר: מה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו, על אחת כמה וכמה!

ואם אדם חטא בהמה מה חטאה?

ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו?

יצאה בת קול ואמרה לו: **"אל תהי צדיק הרבה"** (קהלת ז, טז).

ובשעה שאמר לו שאול לדואג:

"סב אתה ופגע בכהנים"⁶⁵ (שמואל א' כב, יח-יט).

יצאה בת קול ואמרה לו: **"אל תרשע הרבה"** (קהלת ז, יז).

אמר רב הונא:

כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה,

שאול באחת ועלתה לו,

דוד בשתים ולא עלתה לו.

"שאול באחת" - מאי היא?

מעשה אגג.

והא איכא: מעשה דנוב עיר הכהנים!

אמעשה דאגג כתיב: **"נחמתי כי המלכתי את שאול למלך"** (שמואל א' טו, יא).

"דוד בשתים" - מאי נינהו?

דאוריה, ודהסתה.

והא איכא נמי מעשה של בת שבע!

התם אפרעו מיניה,

דכתיב: **"ואת הכנשה ישלם ארבעתים"** (שמואל ב' יב, ו),

ילד, אמנון, תמר, ואבשלום.

התם נמי אפרעו מיניה,

דכתיב: **"זיתן ה' דבר בעם מהבקר ועד עת מועד"** (שמואל ב' כד, טו)!

התם לא אפרעו מגופיה.

התם נמי!

לאיי, אפרעו מגופיה.

דאמר רב יהודה אמר רב:

ששה חדשים נצטרע דוד ופרשו הימנו סנהדרין,

ונסתלקה הימנו שכניה,

דכתיב: **"ישבו לי יראיך וידעי עדתיך"** (תהלים קיט, עט).

וכתיב: **"השיבה לי ששון ישעך"**⁶⁶ (תהלים נא, יד).

לשון הרע. על מפיבושת מפי
 ציבא:
האי אפרעו מיניה. מדה במדה
 הוא הפסידו לחלק נחלתו והוא
 נפסד נחלת מלכות:
סיוטא. מלאכי פחד מבהילים
 אותו:
לא נמשכה. לאורך ימים:
שלא היה בו שום דופי. משפחה

⁶³ ויבוא שאול עד עיר עמלק וירב בנחל

⁶⁴ עתה לה והפיתה את עמלק והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמול עליו והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגג

⁶⁵ סב אתה ופגע בכהנים ויסוב דואג האדומי ופגע הוא בכהנים וימת ביום ההוא שמונים וחמישה איש נושא אפוד בד. ואת נוב עיר ו

⁶⁶ מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק ושור וחמור ושה לפי חרב

⁶⁶ השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני

וְהָא אָמַר רַב:
קַבֵּל דְּוֹד לְשׁוֹן הָרַע!

כְּשִׁמוּאֵל דָּאָמַר:
לֹא קַבֵּל דְּוֹד לְשׁוֹן הָרַע.

וְלָרַב נָמִי דָאָמַר קַבֵּל דְּוֹד לְשׁוֹן הָרַע הָא אֵיפְרָעוּ מִיַּנְיָה!
דָּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:
בְּשַׁעָה שְׂאָמַר לוֹ דְּוֹד לְמַפְיבּוּשָׁת: "אָמַרְתִּי אֵתָּה וְצִיבָא תַחְלָקוּ אֵת הַשְּׂדֵה" (שְׁמוּאֵל ב' יט, ל),
יְצָאָה בַת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ: "רַחֲבָעַם וִירְבָּעַם יַחְלָקוּ אֵת הַמְּלָכוֹת".

"בֶּן שָׁנָה שְׂאוֹל בְּמַלְכוּוֹ" (שְׁמוּאֵל א' יג, א) !?

אָמַר רַב הוֹנָא:
כְּ"בֶן שָׁנָה" - שְׂלֵא טַעַם טַעַם חֲטָא.

מִתְקִיף לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:
וְאֵימָא כְּ"בֶן שָׁנָה", שְׂמַלּוּכְלָךְ בְּטִיט וּבְצוּאָה?

אֲחֻיָּאוּ לֵיהּ לְרַב נַחְמָן סִיּוּטָא בְּחַלְמִיָּה.
אָמַר: נַעֲנִיתִי לָכֶם עֲצָמוֹת שְׂאוֹל בֶּן קִישׁ.
הֲדַר חָזָא סִיּוּטָא בְּחַלְמִיָּה.
וְאָמַר: נַעֲנִיתִי לָכֶם עֲצָמוֹת שְׂאוֹל בֶּן קִישׁ מְלָךְ יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:
מִפְּנֵי מָה לֹא נִמְשָׁכָה מְלָכוֹת בֵּית שְׂאוֹל?
מִפְּנֵי שְׂלֵא הָיָה בּוֹ שׁוּם דּוֹפִי,
דָּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק**:
אִין מַעֲמִידִין פְּרָנְס עַל הַצִּיבּוֹר אֶלָּא אִם כֵּן קוּפָּה שְׁל שְׂרָצִים תְּלוּיָהּ לוֹ מֵאֲחוּרִין.
שְׂאִם תְּזוּחַ דְּעֵתוֹ עָלְיוּ, אוֹמְרִין לוֹ: חֲזוּר לְאַחוּרִיךָ.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:
מִפְּנֵי מָה נַעֲנִישׁ שְׂאוֹל?
מִפְּנֵי שְׂמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ,
שְׁנַאָמַר: "וְזַבְנֵי בְּלִיעַל אָמְרוּ מַה יִשְׁעֵנוּ זֶה וְיִבְזְהוּ וְלֹא הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כַּמְחָרִישׁ" (שְׁמוּאֵל א' י, כו),
וְכַתִּיב: "וַיַּעַל נַחֲשׁ הָעֲמוּזִי וַיַּחַן עַל יְבִישׁ גִּלְעָד" (שְׁמוּאֵל א' יא, א).

שאינו נוקם. נקמתו :
 ונוטר. איבה כנחש בלבו :
 איני כמותך שלא השאלתני זו
 היא נטירה. שהדבר שמור בלבו
 ולא הסיחו מדעתו :
 דנקיט בליביה. ואם בא אחר
 לנקום נקמתו בקיום המשפט
 ישתוק. דמפייסו ליה. לבקש
 מחילה :

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק :
 כל תלמיד חכם ^שאינו נוקם ונוטר פנחש - אינו תלמיד חכם.

והכתיב: "לא תקם ולא תטור"⁶⁷ (ויקרא יט, יח)!

ההוא בממון הוא דכתיב.

דתניא:

"איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה?

נקימה - אמר לו: השאילני מגלף, אמר לו: לאו.

למחר אמר לו הוא: השאילני קרדומך!

אמר לו: איני משאילך, בדרך שלא השאלתני זו היא נקימה.

ואיזו היא נטירה?

אמר ליה: השאילני קרדומך, אמר ליה: לא.

למחר אמר ליה: השאילני חלוקך! אמר לו: הילך! איני כמותך שלא השאלתני - זו היא נטירה

וצערא דגופא לא?!

והתניא:

"הנעלבין ואינן עולבין, שומעין חרפתו ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין בייסורין,

עליהו הכתוב אומר: "ואהביו מצאת השמש בגברתו" (שופטים ה, לא)!"

לעולם דנקיט ליה בליביה.

והאמר רבא:

כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו!

דמפייסו ליה ומפייס.

"מה הו מוציאין אחת או שתים [ואין מוציאין אגודל במקדש]".

השתא שתים מוציאין, אחת מבעיא?!

אמר רב חסדא:

לא קשיא:

כאן - בבריא,

כאן - בחולה.

והתניא:

"אחת - מוציאין,

שתים - אין מוציאין.

במה דברים אמורים בבריא,

אבל בחולה - אפילו שתים מוציאין.

והיחידין מוציאין שתים, ואין מונין להם אלא אחת".

ואין מונין לו אלא אחת?

והא תניא:

"אין מוציאין לא שלישי ולא גודל - מפני הרמאים.

ואם הוציא שלישי מונין לו.

גודל - אין מונין לו.

ולא עוד אלא לוקה מן הממונה בפקיע!"

מאי "מונין לו"?

נמי אחת.

מאי "פקיע"?

אמר רב:

מדרא.

מאי "מדרא"?

אמר רב פפא:

מטרקא דטייעי דפסיק רישיה.

אמר אביי:

מריש הוה אמינא הא דתנו: "בן ביבאי ממונה על הפקיע" (שקלים ה, א),

אמינא פתילתא.

בדתנו:

"מבלאי מכנסי הפהנים ומהמינינהו,

מהו היו מפקיעין, ובהו היו מדליקין" (סוכה נא).

כיון דשמענא להא דתניא:

"ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע",

אמינא מאי "פקיע"?

נגדא.

כ"י

חולה. אינו יכול לכבש
אצבעותיו וכשמוציא אחת
יוצאה חבירתה עמה:

ויחידיים. בחולין שאינן יושבין
עם שאר בני אדם אלא שוכבין
או יושבין לבדם:

אלא אחד. אין נמנה אלא איש
אחד:

אין מוציאין. עם האצבע לא
שליש ולא גודל דאין מוציאין
שתים:

ואם הוציא שלישי מונין לו.
שאינו רמאי לפי שהוא ניכר
שאינו משני בני אדם שאין יכול
להרחיק זה מזה:

גודל. אם הוציא גודל אין מונין
לו כלל אלא מוציאין אותו
מביניהן:

הממונה בפקיע. הממונה על
רצועות המלקות:

שליש. אצבע שלישי אם הוציא
שלישי מונין לו קא סלקא
דעתיה מונין לו שנים:

מטרקא דטייעי. רצועות
ישמעאלים העשויה שוט
לסוסים:

דפסיק רישיה. לכך קרויה
פקיעה שאינה רחבה בראשה
כשאר רצועות מלקות אלא
מפסקת בראשה לרצועות דקות
כדי שירגיש בה הסוס יותר
ופקיע לשון פיסוק וסדקים כמו
מבלאי מכנסי הכהנים מפקיעין
לשון קריעה:

דתנו. במסכת שקלים (פ"ה
משנה א):

ביבאי. שם האיש:

היו מפקיעין. לעשות פתילות
לשמחת בית השואבה בחג:

נגדא. רצועות מלקות:

על מעלות האולם. בהר הבית
 אולמות הרבה בנה שם הורדוס
 כמו שכתוב בספר יוסף בן גוריון
 על מעלות האולם בהר הבית
 אולמות גרסינן בתוספתא:
 על מי להביא. משל מי תלקח
 מן היושבים בעיר או מן
 הכהנים שומרי עזרה:
 געו. צעקו:
 הרי הוא כפרתכם. מיתתו
 תכפר עליכם:
 ארבע אמות מאי עבידתיהו.
 גבי מרוצת שפיכות דמים:

"מַעֲשֵׂה שְׁהִיּו שְׁנִיָּהוּ שׁוּיָו וְרָצִין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ,
 [וְדַחֵף אֶחָד מֵהוּ אֶת חֲבִירוֹ וְנִפֵּל וְנִשְׁבְּרָה רֶגְלוֹ"].

תנו רבנן:

"מַעֲשֵׂה בְּשֵׁנֵי כְּהֻנִּים שְׁהִיּו שְׁנִיָּהוּ שׁוּיָו,
 וְרָצִין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ, קָדַם אֶחָד מֵהוּ לַתּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ, נָטַל סָבִין וְתַקַּע לוֹ בְּלִבּוֹ.
 עָמַד רַבִּי צְדוּק עַל מַעְלוֹת הָאוֹלָם, וְאָמַר: אַחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ!
 הֲרִי הוּא אוֹמֵר: "כִּי יִמְצָא חֶלֶל בְּאֲדָמָה ... וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיהֶּ וְשִׁפְטֵיהֶּ"⁶⁸ (דברים כא, א-ב).
 אָנוּ, עַל מִי לְהַבִּיא עֲגָלָה עֲרוּפָה?
 עַל הָעִיר? עַל הָעִזּוֹת?
 גָּעוּ כָּל הָעָם בְּבִבְיָה.
 בָּא אָבִיו שֶׁל תִּינוֹק וּמָצְאוּ כִּשְׁהוּא מִפְּרָפֵר.
 אָמַר: הֲרִי הוּא כְּפָרְתְּכֶם,
 וְעַדִּיּוֹ בְּנֵי מִפְּרָפֵר וְלֹא נִטְמָאָה סָבִין".
 "לְלַמֶּדֶךָ שֶׁקֹּשָׁה עֲלֵיהֶם טְהֻרַת כָּלִים יוֹתֵר מִשְׁפִּיכוֹת דָּמִים.
 וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְגַם דָּם נָקִי שִׁפְךָ מִנִּשְׂיָה הַרְבֵּה מְאֹד,
 עֵד אֲשֶׁר מְלֹא אֶת יְרוּשָׁלַיִם פֶּה לְפֶה" (מלכים ב' כא, טז)."

הי מעשה קדים?

אילימא שפיכות דמים, השתא אשפיכות דמים לא תקינו פייסא א"נשבברה רגלו" תקינו?
 אלא דנשבברה רגלו קדים.
 וכיון דתקינו פייסא, "ארבע אמות" מאי עבידתיהו?

אלא, לעולם דשפיכות דמים קדים. ומעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא.
 פיון דחזי אפילו ממילא אתו לידי סכנה,
 תקינו רבנן פייסא.

⁶⁸ כי ימצא חלל... לא נודע מי הכהו... ויצאו זקניה ושפטיה ומדרו אל הערים אשר סביבות החלל

63. כג, א-ב

כ"י

עשרה דברים. בבבא קמא חשיב לה בפרק מרובה (דף פב:):
אינה מביאה עגלה ערופה. דכתיב (דברים כא) כי ימצא חלל באדמה וגוי לרשתה ואין ירושלים ירושה דקסבר לא נתחלקה לשבטים: תלמודא. ראייה:

"עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר: "אחינו בית ישראל שמענו: הרי הוא אומר: "כי ימצא חלל באדמה".
אנן על מי להביא על העיר או על העזרות?"

ירושלים בת אתווי עגלה ערופה היא?
והתניא:

"עשרה דברים נאמרו בירושלים, וזו אחת מהן:
אינה מביאה עגלה ערופה".

כגב

ועוד "לא נודע מי הפהו" (דברים כא, א) כתיב,
והא נודע מי הפהו!

אלא, כדי להרבות בבכיה.

"בא אביו של תינוק ומצאו נשהוא מפרפר, אמר: הרי הוא נפרתכם, ועדיין בני קיים.
ללמדו שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים".

איבעיא להו:

שפיכות דמים הוא דזל, אבל טהרת כלים כדקיימא קיימא.
או דילמא שפיכות דמים כדקיימא קיימא, אבל טהרת כלים היא דחמירא?

תא שמע:

מדקא נסיב לה תלמודא: "וגם דם נקי שפף מנשה",
שמע מינה: שפיכות דמים הוא דזל וטהרת כלים כדקיימא קיימא.

64. כג, ב - כד, א

רפ"י

תלמוד לומר בגדי בגדים ומה
תלמוד לומר אחרים פחותין
מהן. כגון שחקים או מפשתן
שאינו מוצהב ואין דמיהם
יקרים שהאפר מלכלכם
כשנושאו חוץ למחנה גנאי למלך
שיהא משמש בהן על המזבח
בעבודת אכילה:

אחרים והוציא לימד על
הכהנים בעלי מומין. האי
אחרים אכהן קאי כלומר כהנים
שהן אחרים מרוחקים משאר
עבודות כשירין לעבודה זו:

אל ימזוג בהן לרבו. לפי
שנתעשנו ונתלכלכו בבישול
קדירה אף כאן לענין הוצאת
הדשן אין כבוד המלך לשרת
בהן שירות אחר:

כמחלוקת בהוצאה. כשם שרבי
אליעזר מכשיר בעלי מומין
להוצאה כך מכשירין להרמה:

שכשירה בשני כלים. והכא
מדו בד ומכנסי בד הוא דכתיב:

גלי רחמנא בכתנות ובמכנסים.
ולמדך שאינה כשירה בבגדי
חול שלו ומאליך אתה למד
שהיא עבודה וצריכה אף מצנפת
ואבנט:

מאי שנא הני. דנקט מאחר
שצריכין כלן לשתוק מנייהו
ואנא ידענא מדכתיב בהו כהן
עבודה היא:

מדו כמדתו. כאן לימדך שיהא
כתונת כהנים למדת קומתו לא
נגרות ולא מסולקות והכי
אמרינן בזבחים (דף יח.):

ילבש על בשרו. משמע שלובש
בעודו ערום שאין עליו אלא
בשרו דאי לא תימא הכי על
בשרו למאי כתביה:

ולרשב"ל. דאמר דווקא
כתבינהו ולמימרא דאינה
צריכה ארבעה נפקא ליה הנך
תרתיה דרשות מלשון המקרא
ששינה בלשונו שלא כתיב
כתונת למימרא מדו כמדתו
ושלא יקדים דבר למכנסים מעל
בשרו יתירא נפקא ליה:

תנו רבנן:

"ופשט ... ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן" (ויקרא ו, ד),

שומעני בדרך יום הנפודים שפושט בגדי קודש ולובש בגדי חול,

תלמוד לומר: "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים" - מקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט,
מה להלן בגדי קודש, אף כאן בגדי קודש.

אם כן מה תלמוד לומר "אחרים"?

פחותין מהן.

דבי אליעזר אומר:

"אחרים והוציא" - לימד על הכהנים בעלי מומין, שפשרין להוציא הדשן.

אמר מר:

"אחרים" - פחותין מהן,

כדתנא דבי רבי ישמעאל:

"בגדים שפשט בהן קדרה לרבו - לא ימזוג בהן כוס לרבו".

אמר ריש לקיש:

כמחלוקת בהוצאה,

כך מחלוקת בהרמה.

רבי יוחנן אומר:

מחלוקת בהוצאה,

אבל בהרמה - דברי הכל עבודה היא.

מאי טעמא דריש לקיש?

אמר לך:

אי סלקא דעתך: 'עבודה' היא,

וכי יש לך עבודה שקשירה בשני כלים?⁷⁰!

ורבי יוחנן?

גלי רחמנא בכתונת ומכנסים, והוא הדין למצנפת ואבנט.

ומאי שנא הני?

"מדו בד" - כמדתו.

"מכנסי בד" - לכדתניא:

"מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים?

שנאמר: "ומכנסי בד ילבש על בשרו" (ויקרא ו, ג).

וריש לקיש?

"מדו" - כמדתו" - מדאפקיה רחמנא בלשון "מדו".

"שלא יהא דבר קודם למכנסים" - "על בשרו" נפקא.

גימא פתנאי:

⁶⁹ ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור

⁷⁰ "ולבש הכהן מידו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן" (ויקרא ו, ג)

רש"י

על בשרו מה ת"ל. גבי הרמת הדשן כתיב ולבש הכהן וגוי' והוה ליה למכתב ומכנסי בד על בשרו ומהדר נמי אולבש דרישיה דקרא מה ת"ל שוב ילבש במכנסים לרבות עוד לבישה כיוצא בה ומרבה שני בגדים החסרים כאן מכהונת הדיוט:

רבי דוסא אומר. להביא ארבעה בגדי לבן ששמש בהן כהן גדול ביום הכפורים שכשירין להדיוט כל השנה ואתיא ילבש ילבש מהתם דלא תימא והניחם שם כתיב בהו לומר שטעונין גניזה דס"ל לר' דוסא והניחם שם שלא ישתמש בהן ליום הכפורים אחר כדאמרינן בפ"ק (דף יב:):

אבנטו של כהן גדול. ביום הכפורים שהוא של בוץ לא זהו אבנטו של כהן הדיוט לעולם לפי שאינו משמש אלא בשל כלאים:

לרבות שחקים. שכשירין לכל עבודה ובלבד שלא יהו מקורעין והכי קאמר בזבחים (דף יח.) ואזדא רבי דוסא לטעמיה לא שייך הכא למימר דהא כולה מלתא אגב גררא נסבה:

מאי לאו. רבי יהודה ורבי דוסא בהא פליגי דר"י דדריש ילבש להביא מצנפת ואבנט סבר עבודה היא ובעי מצנפת ואבנט ור' דוסא סבר לאו עבודה היא ולא בעי מצנפת ואבנט:

צריכא קרא לרבווי. דלא תימא הני דווקא ולמימרא דלאו עבודה:

ומר סבר לא צריכא לרבווי לה מקראי. דכיון דגלי בה כתונת בד קדש ומכנסי קדש אשמעינן דעבודה היא ובעיא כולהו וכי אתא קרא לרבווי לבגדי יוה"כ אתא:

"על בשרו" - מה תלמוד לומר: "ילבש"?

להביא מצנפת ואבנט להרמה,

דברי רבי יהודה.

רבי דוסא אומר:

לרבות בגדי כהן גדול ביום הכפורים שכשירין לכהן הדיוט.

אמר רבי:

שתי תשובות בדבר,

חדא: דאבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט.

ועוד: בגדים שנשתמשות בהן קדושה חמורה, תשתמש בהן קדושה קלה?

אלא מה תלמוד לומר: "ילבש"?

כדא, לרבות את השחקים.

"והניחם שם"⁷¹ (ויקרא טז, כג) - מלמד שטעונין גניזה.

רבי דוסא אומר:

ראוין הו לכהן הדיוט.

ומה תלמוד לומר: "והניחם שם" - שלא ישתמש בהן יום הכפורים אחר.

מאי לאו בהא קמיפלגי,

דמר סבר: עבודה היא,

דמר סבר: לאו עבודה היא.

לא!

דכולי עלמא עבודה היא,

והכא בהא קמיפלגי:

מר סבר: צריכא קרא לרבווי,

דמר סבר: לא צריכא קרא לרבווי.

⁷¹ וכא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בכואו אל הקודש והניחם שם

65. כד, א

רפ"י

מתרומת מעשר ילפינן לה. דהא והריס כתיב לשון והרמותם ממנו (במדבר יח) והויא באומד אחד מעשרה בדשן המערכה: **או מתרומת מדין.** דכתיב (שם לא) והרמות מכס לה' וגו' אחד נפש מחמש המאות: **תא שמע.** דמהרמת קומץ ילפינן לה לא יפחות מאומד מלא הקומץ ואם רצה להוסיף יוסיף דהא ליכא למימר דווקא קאמר דהא לא אפשר לפשוט ברמץ גחלים רותחות ידיו לקמוץ:

בְּעֵי רַבִּי אֲבִין:
תְּרוּמַת הַדִּישָׁן בְּכַמָּה?
מִתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר⁷² יִלְפִינן לָהּ,
אוּ מִתְּרוּמַת מִדִּין⁷³ יִלְפִינן לָהּ?

תָּא שְׁמַע:
דְּתַנִּי רַבִּי חִיָּיא:
"נֹאמַר בָּאן: "וְהַרִים"⁷⁴ (ויקרא ו, ג),
וְנֹאמַר לְהֵלֶן: "וְהַרִים"⁷⁵ (ויקרא ו, ח),
מֵה לְהֵלֶן בְּהוֹמְצוֹ, אִף בָּאן בְּהוֹמְצוֹ."

⁷² וְאֵל-הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֵתָם בְּנַחֲלַתְכֶם וְהִרְמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת ה' מַעֲשֵׂר מִן-הַמַּעֲשֵׂר (במדבר יח, כו)
⁷³ וְהִרְמֹתָ מִכֶּס לְה' מֵאֵת אֲנָשֵׁי הַמְּלֻחָמָה הַיְצֵאִים לְצָבָא אֶחָד נֶפֶשׁ מִחֲמֹשׁ הַמְּאוֹת מִן-הָאָדָם וּמִן-הַבְּקָר וּמִן-הַחֲמֹרִים וּמִן-הַצֹּאן. (במדבר לא, כח)
⁷⁴ וְהַרִים אֶת הַדִּישָׁן
⁷⁵ וְהַרִים מִמֶּנּוּ בְּקוֹמְצוֹ מִסּוֹלַת הַמִּנְחָה

66. כד, א-ב

רס"י

ארבע עבודות כו'. אע"פ שכולן מוזהר עליהן זר אין חיוב מיתה אלא בארבע האלו כדמפרש ואזיל:

ואתה ובניך אתך וגו'. סיפיה דקרא והזר הקרב יומת:

עבודת מתנה. שאתה נותן על המזבח ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח כגון תרומת הדשן:

עבודה תמה. עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר ולא שיש אחריה עבודה כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה אבל זריקה עבודה אחרונה שבדם וכן הקטרה בקומץ מנחה ובאברים ופדרים וכן ניסוך היין בכל השנה וכן המים בחג:

לכל דבר המזבח. לרבות עבודת סילוק אם עבודה תמה היא כגון תרומת הדשן:

שבע הזאות שבפנים. שמה על הפרוכת מפר העלם דבר ופר משיח ושל יוה"כ ושבמצורע שמה מלוג שמן בהיכל כדכתיב (ויקרא יד) והזה מן השמן באצבעו וגו' דסלקא דעתך אמינא לאו דבר המזבח הוא להכי רבי לכל:

ולוי נפקא להו. כולהו מיניה מדבר לכל דבר דהא דבר המזבח גופיה יתירה הוא ונגמר מיניה תרומת הדשן ומריבויא דלכל דריש ביה הזאה הפנימית:

ולמבית לפרוכת. אפסיק בין כללא לפרטא מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה כגון הזאות שבין הבדים דיום הכפורים ונתינת קטורת על האש:

ולא עבודת סילוק. כגון הוצאת כף ומחתה שהכהן גדול מכניס שם לקטורת יוה"כ ומניח בין הבדים ואח"כ חוזר ומוציאן:

אי הכי ועבדתם נמי מבית לפרוכת דעבודה תמה. כגון נתינת קטורת על האש:

ולא שיש אחריה עבודה. הולכת כף ומחתה שיש אחריה חפינה והקטרה:

ועבדתם הדר ערביה. לענין עבודה תמה שהי"ו מוסיף לענין ראשון אבל עבודת מתנה לא מיהדר אלא אמבית לפרוכת דלקמיה דלא כתיב ביה וי"ו:

אמר רב:

ארבע עבודות, זר חייב עליהן מיתה:

זריקה,

והקטרה,

וניסוף המים,

וניסוף היין.

ולוי אמר:

אף תרומת הדשן.

וכן תנא לוי במתניתיה:

"אף תרומת הדשן".

מאי טעמא דרב?

דכתיב: "ואתה ובניך אתך תשמרו את פהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת ועבדתם,

עבודת מתנה אתך את פהנתכם והזר הקרב יומת" (במדבר יח, ז),

"עבודת מתנה" - ולא עבודת סילוק.

"ועבדתם" - עבודה תמה, ולא עבודה שיש אחריה עבודה.

ולוי?

רבי רחמנא: "לכל דבר המזבח".

ורב?

ההוא לאתויי שבע הזאות שבפנים ושבמצורע.

ולוי?

נפקא ליה מ"דבר" ו"כל דבר".

ורב?

"דבר" ו"כל דבר" לא דריש.

ואימא: "לכל דבר המזבח" - כלל,

"עבודת מתנה" - פרט,

כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט,

עבודת מתנה - אין,

עבודת סילוק - לא!

אמר קרא:

"ולמבית לפרוכת ועבדתם" (במדבר יח, ז),

אל מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה ולא עבודת סילוק.

הא בחוץ - אפילו עבודת סילוק.

אי הכי, "ועבדתם" נמי "אל מבית לפרוכת" הוא דעבודה תמה, ולא עבודה שיש אחריה עבודה. הא בחוץ אפילו עבודה שיש אחריה עבודה!

"ועבדתם" - הדר ערביה קרא.

67. כד, ב

רש"י

עבודת סילוק בהיכל. והיא עבודה תמה כגון דישון מזבח הפנימי והמנורה ללוי מהו: **מבית לפרוכת הוה ליה למיכתב.** וכתיב ולמבית לפרוכת לעשות היכל כבית קדשי הקדשים ופטור על עבודת סילוק:

אלא מעתה. דעבודת מתנה מיחייב בהיכל זר דמרביה ולמבית:

זר שסידר. לחם ליחייב מיתה ואמאי אמרינן לעיל ד' עבודות ותו לא:

איכא סידור בזיכין. בתריה כדכתיב (ויקרא כד) ונתת על המערכת לבונה זכה ולא עבודה תמה היא:

איכא סילוק והקטרה. עדיין לא נגמרה עבודתה עד שבת הבאה שישלקנה ויקטיר הבזיכין:

שסידר את המנורה. בבוקר היו מסלקין את הנרות של זהב מן המנורה לקנח אפרן יפה וחוזרין וקובעין אותם בה והרי עבודה תמה:

הצתת אליתא. הצתת קיסמים דקים אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכות כגון שקרבה מערכה לכלות שנשרפה כל המדורה:

ובכלי שרת. שיהא לובש בגדי כהונה ארבעה אם כהן הדיוט הוא ואם כהן גדול הוא שמונה שהרי נאמר כאן הכהנים וכל מקום שנאמר בני אהרן הכהנים בכהונם משמע בבגדי כהונתם:

שסידר המערכה. עצים:

איכא בתרה סידור שני גזירין. דילפינן להו לקמן (דף כו:): מקראי:

איכא סידור אברים. דתמיד בתריה וכל זה מעבודת הסידור הוא:

בהא פליגי. רב ורבי יוחנן רבי יוחנן סבר סידור שני גזירין עבודה תמה היא שסידור מערכת עצים תמה וגומרת היא בה וסידור האברים תחילת סידור אחר הוא ורב סבר לאו עבודה תמה דשם סידור אחד הוא:

בְּעֵי רַבָּא:

עבודת סילוק בהיכל - מהו?

לפנים מדמינן ליה,

או לחוץ מדמינן ליה?

הדר פשטא: **"מבית", "ולמבית".**

אֵלָא מַעֲתָה, זֶר שְׁסִידֵר אֶת הַשְּׁלֶחַן לִיחִיִּיב!

איכא סידור בזיכין.

סידר בזיכין ליחייב!

איכא סילוק והקטרה.

זֶר שְׁסִידֵר אֶת הַמְּנוֹרָה לִיחִיִּיב!

איכא נתינת פתילה.

פתילה ליחייב!

איכא נתינת שמן.

נתן שמן ליחייב!

איכא הדלקה.

הדליק ליחייב!

הדלקה לאו עבודה.

ולא?!

והתנאי:

"וְנָתַנּוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֲצִים עַל הָאֵשׁ" (ויקרא א, ז), **לימוד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן נשר, ובכלי שרת!"**

הצתת אליתא - עבודה היא,

הדלקה - לאו עבודה היא.

אֵלָא מַעֲתָה זֶר שְׁסִידֵר אֶת הַמַּעֲרָכָה לִיחִיִּיב!

איכא סידור שני גזירי עצים.

סידר שני גזירין ליחייב!

איכא סידור אברים.

והא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

זֶר שְׁסִידֵר שְׁנֵי גְזִירֵי עֲצִים חַיִּיב!

בהא פליגי:

מר סבר: עבודה תמה היא,

ומר סבר: לאו עבודה תמה היא.

68. כד, ב

כ"י

זריקת דם. המזבח בחוץ :
בין לפנים. הזאה שעל הפרוכת :
בין לפני ולפנים. שעל בין הבדים דיום הכפורים :
בחטאת העוף. כתיב הזאה והזה מדם החטאת על קיר המזבח (ויקרא ה) :
בעולת העוף. כתיב מיצוי ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח (ויקרא א) :
והמקטיר. שהעולה כליל היא :
והמנסך שלשת לוגין. שהיא פחות שבנסכים רביעית ההין לכבש ואילו תרומת הדשן לא קתני והיינו כרב :
בין דבר פסול. בהנך פסולין שפסולן בקודש דאם עלו לא ירדו משום הכי חשיבא הקטרה :

[אמר רב]

ארבע עבודות, זר חייב עליהן מיתה.
 זריקה, והקטרה, וניסוך המים, וניסוך היין.

ולוי אמר:

אף תרומת הדשן.]

תניא פוותיה דרב,

תניא פוותיה דלוי.

תניא פוותיה דרב:

"עבודות שזר חייב עליהם מיתה:

זריקת דם בין לפנים, בין לפני ולפנים.

והמזה בחטאת העוף,

והממצה, והמקטיר בעולת העוף,

והמנסך שלשה לוגין מים,

ושלשה לוגין יין".

תניא פוותיה דלוי:

"עבודות שזר חייב עליהן מיתה:

המרים את הדשן,

ושבע הזאות שבפנים ושבמצוץ,

והמעלה על גבי המזבח בין דבר נשר בין דבר פסול".

69. כד, ב - כה, א

רפ"י

[**"אַרְבַּע פְּיִסוֹת הָיוּ שָׁם, וְזֶה הַפֵּיִס הָרִאשׁוֹן**"].

כדאמרן. שהיו באים לידי מחלוקת:
למה מפיסין וחוזרין ומפּיסין. למה נאספין לפייס ארבעה פעמים ביום כדתנן במתניתין יפּיסו על כולן באסיפה ראשונה מי יזכה לזה ומי לזו:
להרגיש. להשמיע קול המון עם רב כמה פעמים שהוא כבוד למלך שנאמר בבית אלהים וגו':
במה מפּיסין. מה היו לובשין אותם הנאספין לפייס בגדי חול או בגדי קדש:
בבגדי חול. והזוכה לעבודה פושט ולובש בגדי קדש:
דחמסי ועבדי. אף על פי שלא זכו בגורל:
מקרו ועבדי. עבודה בבגדי חול אותן שזכו לפייס:
לחזנים. שמשין:
באותם שלא זכו לפייס. היו מפשיטין בגדי קדש שהפּיסו בהן:
דאי סלקא דעתך באותן שזכו. והפשטה זו בגדי חול ולהלבישן בגדי קדש וקתני לא היו מניחין עליהן אלא מכנסי חול אלמא מלבישין אותן בגדי קדש על מכנסי חול ואח"כ פושטין מכנסי חול ולובשין למכנסי קדש והתניא כו':
מלבישין אותן מכנסי קדש. כדי שלא יעמדו ערומים כשהפשיטום:

לְמָה מְפִיִּסִין?

לְמָה מְפִיִּסִין?! כְּדָאֲמַרְן!

אָלָא: לְמָה מְפִיִּסִין וְחוֹזְרִין וּמְפִיִּסִין?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

כְּדִי לְהַרְגִישׁ כָּל הָעֲזָרָה,

שְׁנֵאמַר: **"אֲשֶׁר יִהְיֶה נִמְתִּיק סוּד בְּבֵית אֱלֹהִים נִחְלָךְ בְּרַגְשׁ"** (תהלים נה, טו).

בְּמָה מְפִיִּסִין?

רַב נְחֻמָּן אָמַר:

בְּבִגְדֵי חוּל.

וְרַב שִׁשְׁתֵּי אָמַר:

בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ.

"רַב נְחֻמָּן אָמַר: בְּבִגְדֵי חוּל" - דְּאִי אָמַרְתָּ בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ, אִיכָא בְּעָלֵי זְרוּעוֹת, דְּחִמְסֵי וְעִבְדֵי.

"רַב שִׁשְׁתֵּי אָמַר: בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ" - דְּאִי אָמַרְתָּ בְּבִגְדֵי חוּל, אֲגַב חִבִּיבוּתִיהָ מִיְקָרוּ וְעִבְדֵי.

אָמַר רַב נְחֻמָּן:

מָנָא אֲמִינָא לָהּ?

דִּתְנִן:

"מְסָרוּן לְחִזְנִין וְהָיוּ מְפִיִּשִׁין אוֹתָן אֶת בְּגָדֵיהֶן,

וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶן אֶלָּא מְכַנְסִים בְּלִבָּד" (תמיד ה, ג).

כה, א מאי לאו באותן שזכו לפייס.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרִי יְהוּדָה אָמַר רַב שִׁשְׁתֵּי:

לֹא, בְּאוֹתָן שֶׁלֹּא זָכוּ לְפִיִּס.

הָכִי נְמִי מְסַתְבְּרָא:

דְּאִי סְלָקָא דְּעֵתָךְ בְּאוֹתָן שֶׁזָּכוּ לְפִיִּס: **"לֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶן אֶלָּא מְכַנְסִים בְּלִבָּד"**?

וְהִתְנִיָּא:

"מְנִיין שְׁלֹא יְהֵא דְּבַר קוּדְם לְמְכַנְסִים"

תְּלַמּוּד לֹמַר: "וּמְכַנְסֵי בַד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ" (ויקרא טו, ד)!"

וְאִידָךְ?

הָא לָא קִשְׂיָא:

הָכִי קִתְנִי:

עַד שֶׁעוֹדוֹן עֲלֵיהֶן בְּגָדֵי חוּל מְלַבִּישִׁין אוֹתָן מְכַנְסֵי קֹדֶשׁ,

וְהָיוּ מְפִיִּשִׁין אוֹתָן בְּגָדֵי חוּל, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין אֶלָּא מְכַנְסִים בְּלִבָּד.

רַס"י

לשכת הגזית. ששם היו מפייסין:
בסילקי. בית גבוה שעל עלייה:
פייס במזרחה. קבוצת היקף המפייסין במזרחה היתה:
וזקן. של ב"ד המורה להן סדר הפייסין יושב במערבה:
בכוליאר. עגול שקורין נושק"א:
שממנו מתחיל. מנין חשבון הפייס כמו שפירשתי בראש הפרק:
דקתני רב שמואל בר יהודה. לקמן בפרק ג' (דף לה:). שהיו אמותיהן של כהנים עושות לבניהם משלהם כמין בגדי כהונה להראות תפארת עושרן ונוי מלאכתן וכמה הן מהדרות מצות דקתני כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד:
אין ישיבה בעזרה. שנאמר (דברים יח) לעמוד לשרת העומדים שם לפני ה':
אלא למלכי בית דוד. שמצינו בהן ישיבה שנאמר (שמואל ב ז) ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי ומי ביתי וגו':
והא בעינן בית אלהים נהלך ברגש. אלמא פייס צריך להיות בבית אלהים:

אמר רב ששת:
 מנא אמיןא לה?
 דתניא:

"לשכת הגזית כמין בסילקי גדולה היתה, פייס במזרחה, וזקן יושב במערבה, והכהנים מוקפין ועומדין כמין בכוליאר, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל".

ואי סלקא דעתך בבגדי חול - מצנפת בבגדי חול מי איכא?!

אין, כדתני רב יהודה ואיתימא רב שמואל בר יהודה:
 כהן שעשתה לו אמו כתונת עובד בה עבודת יחיד.

אמר אב"י:

שמע מינה: לשכת הגזית חציה בקדש וחציה בחול, ושמע מינה: שני פתחים היו לה, אחד פתוח בקדש, ואחד פתוח בחול. דאי סלקא דעתך: כולה בקדש "זקן יושב במערבה"!? והאמר מר: אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. ואי סלקא דעתך: כולה בחול - פייס במזרחה? והא בעינן: **"בבית אלהים נהלך ברגש"** (תהלים נה, טו) - וליכא. אלא שמע מינה: חציה בקדש וחציה בחול.

ואי סלקא דעתך: פתח אחד יש לה ופתוח לקדש - "זקן יושב במערבה"!? והתנן:

"הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קודש" (מעשר שני ג, ח)!

ואי סלקא דעתך פתוח לחול - "פייס במזרחה"!? והתנן:

"בנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול" (מעשר שני ג, ח)!

אלא, לאו שמע מינה:

שני פתחים היו לה, אחד פתוח בקדש ואחד פתוח לחול.

70. כה, א-ב

רס"י

מתני'

מי שוחט. את התמיד :
הראש והרגל. של ימין בכהן
 אחד ושני הידים בכהן שני :
העוקץ. הוא הזנב והרגל של
 שמאל בכהן שלישי :
החזה. הוא השומן הרואה את
 הקרקע וחותרין אותו מכאן
 ומכאן בלא ראשי צלעות :
והגרה. הוא הצואר ובו מחובר
 הקנה והכבד והלב והחזה
 והגרה בכהן רביעי :
ושני הדפנות. בחמישי :
והקרבים. בששי :
והסולת. עשרון למנחת נסכו של
 תמיד :
והחביתים. חצי עשרונו של כ"ג
 שקרב עם התמידין בכל יום
 שנאמר (ויקרא ו) מחציתה
 בבקר ומחציתה בערב וסמידך
 ליה על מחבת בשמן תעשה לכך
 קרוי חביתין :
והיין. שלש לוגין של ניסוך
 לכבש התמיד :
י"ג כהנים זוכין בו. בפייס זה
 [האחד] שלש עשרה עבודות
 כהנים מנויות כאן :
כדרך הילוכו. בחייו היה קרב
 התמיד ובגמרא מפרש לה :

גמ'

לעבודה אחת מפייסין. כגון מי
 שוחט ולכשיזכה מי שזכה
 לשחיטה שוב אין פייס לשאר
 י"ב עבודות אלא כהנים
 שמוקפין לימינו נמשכין אחריו
 כפי סדר משנתנו שני לזריקה
 שלישי לדישון מזבח הפנימי
 רביעי למנורה וכן כולן :
או דילמא לכל עבודה ועבודה.
 היו חוזרין ומוציאין
 אצבעותיהן למנין והזוכה זוכה :
לא היה פייס למחתה. כשהיו
 מפייסין לקטורת כדתנן מתניתין
 חדשים לקטורת באו והפיסו
 והקטורת צריכה שני כהנים א'
 שמוליך הקטורת להיכל
 ומקטירו ואחד שחותה גחלים
 מעל המזבח החיצון ומכניס
 להיכל ונותן על המזבח הפנימי
 להקטיר את הקטורת עליהן
 כדילפינן לקמן (דף מה.) מקראי
 שגחלי מזבח הפנימי ניטלין
 ממזבח החיצון בכל יום וקאמר
 ר' יהודה לא היו מפייסין מי
 שזוכה במחתה אלא מי יזכה
 בקטורת ומי שזכה בה אומר
 לזה שבימינו זכה עמי במחתה
 אלמא לאו לכל עבודה ועבודה
 מפייסין :
הואיל ולא שכיחא. הקטורת
 אלא פעמיים ליום שאין
 הקטורת באה נדבה :
ומעתרא. ומעשרת את העוסקין
 בה כדאמרינן לקמן בפרקין (דף
 כו.) :

משנה

הפייס השני:

מי שוחט?

מי זורק?

מי מדשן מזבח הפנימי?

ומי מדשן את המנורה?

ומי מעלה אברים לבבש?

הראש והרגל,

ושתי הידים,

העוקץ והרגל,

והחזה והגרה,

ושתי הדפנות,

והקרבים.

והסולת,

והחביתין,

והיין.

שלשה עשר כהנים זכו בו.

אמר בו עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע:

דרך הלוחו היה קרב.

גמרא

איבעיא להו:

כשהו מפייסין לעבודה אחת מפייסין,

או דילמא: לכל עבודה ועבודה הן מפייסין?

תא שמע:

"אֲרֻבַּע פְּיִסוֹת הִיוּ שָׁם".

ואי סלקא דעתך: "לכל עבודה הן מפייסין" טובא הווי!

אמר רב נחמן בר יצחק:

הכי קאמר:

ארבע פעמים נכנסין להפיס,

ולכל חדא וחדא היו בה טובא פייסות.

כה, ב תא שמע

"רבי יהודה אומר:

לא היה פייס המחתה,

אלא כהו שזכה בקטרת אומר לזה שעמו זכה עמי במחתה!"

שאני מחתה וקטרת דחדא עבודה היא.

איכא דאמרי:

דוקא מחתה וקטרת דחדא עבודה היא,

אבל שאר עבודות בעי פייס!

מחתה אצטריכא ליה,

סלקא דעתך אמינא:

הואיל ולא שכיחא ומעתרא,

נתקין לה פייס בפני עצמה.

קא משמע לן.

תא שמע:

דתני רבי חייא:

"לא לכל עבודה ועבודה מפייסין,

אלא כהו שזכה בתמיד, שנים עשר אחיו הכהנים נמשכין עמו.
שמע מינה".

71. כה, ב

רפ"י

מי מקבל דם התמיד כיון דלא מנה לה במתני' כהן שמע מינה חד מהני עביד לה:

אגב חביבותיה. דזריקה שהיא עבודת מזבח לא מקבל ליה לכוליה דם ואמרינן לקמן (דף מח.) צריך שיקבל את כל הדם שנאמר (ויקרא ד) ואת כל (הדם) ישפך:

זימנין דשחיט זר. שהשחיטה כשרה בזר והקבלה פסולה בו שנאמר (ויקרא א) ושחט את בן הבקר והקריבו הכהנים את הדם מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשירה בזר:

בן קטין. כ"ג היה: **י"ב זדים**. שהוא יוצק בהן מים:

תליסר הוי. שהרי שלש עשרה עבודות נמנו במשנתנו בעבודות פייס התמיד אלא שהשחיטה אינה טעונה קידוש ידים ורגלים אפילו כשהיא בכהן לפי שהיא עבודה שהיא כשירה בזר ואי אמרת שוחט מקבל נמצא שהוא צריך לקדש ידיו ורגליו בשביל הקבלה:

אף אנן נמי תנינא. במסכת תמיד ובא לו לזרוק גרסינן:

"פייס השני"

[מי שוחט?]

מי זורק?

מי מדשן מזבח הפנימי?

ומי מדשן את המנורה?

ומי מעלה אברים לבבש?

איבעיא להו:

מי מקבל?

השוחט מקבל: דאי אמרת זורק מקבל, אגב חביבותיה לא מקבל ליה לכוליה דם? או דילמא: זורק מקבל, דאי אמרת שוחט מקבל זימנין דשחיט זר?

תא שמע:

"בן קטין עשה שנים עשר דד לבזר,

נדי שיהיו שנים עשר אחיו הכהנים העסוקין בתמיד, מקדשין ידיהו ורגליהו בבת אחת."

ואי סלקא דעתך: שוחט מקבל - תליסר הוי!

אלא לאו שמע מינה: זורק מקבל.

שמע מינה.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

אף אנן נמי תנינא:

"שחט השוחט, וקבל המקבל ובא לו לזרוק" (תמיד ל:).

שמע מינה.

72. כה, ב - כו, א

"אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא [משום רבי יהושע]:
דרך הלכות היה קרב".

תנו רבנן:

"ביצד דרך הלכות?"

הראש והרגל, החזה והגרה, ושתי ידים, ושתי דפנות, העוקק והרגל.

רבי יוסי אומר:

דרך הפשוטו היה קרב,

ביצד דרך הפשוטו?

הראש והרגל, העוקק והרגל, שתי דפנות, ושתי ידים, החזה והגרה.

רבי עקיבא אומר:

דרך ניתוחו היה קרב.

ביצד דרך ניתוחו?

הראש והרגל, ושתי ידים, החזה, והגרה, ושתי דפנות, והעוקק והרגל.

רבי יוסי הגלילי אומר:

דרך עילויו היה קרב.

ביצד דרך עילויו?

הראש והרגל, החזה והגרה, ושתי הדפנות, העוקק והרגל, ושתי הידים".

והקתיב: "כל נתח טוב ירך וכתף" (יחזקאל כד, ד)!

ההיא בכחושא.

אמר רבא:

בין תנא דידן ובין רבי יוסי בתר עילויה דבישרא אזלינן,

מר אזיל בתר איברא דבישרא,

ומר אזיל בתר שמונא דבישרא.

מאי טעמא סלקא רגל בהדי רישא?

משום דרישא נפישא ביה עצמות קרבא רגל בהדיה.

דכולי עלמא מיהת ראש קרב ברישא,

מנא לן?

דתניא:

"מניין לראש ופדר שקודמין לכל האברים?

תלמוד לומר: "ואת ראשו ואת פדרו וערף" ⁷⁶ (ויקרא א, יב)".

כו, א ואידך פדר אחרינא ^למאי אתא?

לכדתניא:

"ביצד היה עושה?"

נותן את הפדר אפית השחיטה, ומעלהו, וזהו דרך כבוד של מעלה".

כ"ט

דרך הלכות. של צד הראש קודמין הקודם קודם: הראש והרגל של ימין לדברי הכל קודמת ומקרא יליף לה לקמן: דרך הפשוטו. מצד הרגלים לצד הראש:

דרך ניתוחו. כסדר שמנתחין אותו לאחר הפשוטו אבר אחר אבר וסדר ניתוחו מפורש במסי תמיד (ד' לא). כמו שהוא סדור כאן כיצד דרך ניתוחו כו וכשהוא מנתח נותן כל אבר ואבר למי שזכה בו וכולן עומדים שם עד שיקבלו שם כולן והולכין ומוליכין אותן לכבש זה אחר זה ובסדר הולכתו פליגי הני תנאי מר אמר הכי ומר אמר הכי: הכי גרסינן כיצד דרך ניתוחו הראש והרגל ושתי ידיו והחזה והגרה ושתי הדפנות עוקק והרגל:

דרך עילויו. דרך מיטב שלו ומבחר נתחיו המובחר קודם: ה"ג כיצד דרך עילויו הראש והרגל החזה והגרה ושתי דפנות והעוקק והרגל ושתי ידים:

והכתיב כל נתח טוב ירך וכתף. אלמא ירך מעלי מכתף:

בכחושה. ירך מעלי דאלים: תנא דידן. תנא דמתניתין לא אמר כחד מנייהו:

מר אזיל בתר איברא. תנא דידן הולך אחר עילויו גודל האיברים ור' יוסי הולך אחר עילויו השמן: ואידך פדר. קרא אחרינא כתיב את הנתחים את הראש ואת הפדר:

למאי אתא. הא אף הם בכלל הנתחים דבשלמא הראש דרשינן ליה בשחיטת חולין (דף כז.) דאיצטריך לפי שנאמר והפשיט וערכו אין לי בכלל עריכה אלא נתחים שהן בכלל הפשט מניין לרבות הראש שכבר הותז בשחיטה ולא היה בשעת הפשט ת"ל את הראש אלא פדר בכלל המופשטים הוא ולמאי כתבי:

דרך כבוד. לפי שבית השחיטה מלוכלך בדם הראש:

⁷⁶ וניתח אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו וערף הכהן אותם על העצים אשר על האש אשר על המזבח

רש"י

73. כו, א

מתני'

חדשים לקטורת. מי שלא זכה לקטורת מימיו ובגמי מפרש מאי שנא חדשים וכך היו מכריזין קול בעזרה:

גמ'

מפני שמעשרת. לפיכך לא היו מניחין אותו לשנות: והא כתיב וכליל על מזבחך. בהוא קרא גופיה: הא לא שכיחא. ומסתברא דכי כתיב עושר אדלא שכיחא דאם לא כן נמצאו הכל עשירים: דמורי. שמורה הוראות בישראל: אליבא דהילכתא. להורות כדת וכהלכה:

משנה

הפיים השלישי:

חדשים לקטרת באו והפיסו.

והרביעי:

חדשים עם ישנים, מי מעלה אברים מן הפכש למזבח?

גמרא

תנא:

"מעולם לא שנה אדם בה".

מאי טעמא?

אמר רבי חנינא:

מפני שמעשרת.

אמר ליה רב פפא לאביי:

מאי טעמא?

אילמא משום דכתיב: "ישימו קטרה באפך"⁷⁷ (דברים לג, י),
 וכתיב בתריה: "ברך ה' חילו"⁷⁸ (דברים לג, יא),
 אי הכי עולה נמי, הכתיב: "וכליל על מזבחה"!

אמר ליה:

הא - שכיחא,

והא - לא שכיחא.

אמר רבא:

לא משכחות צורבא מרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר,

לוי, דכתיב: "יורו משפטיך ליעקב"⁷⁹ (דברים לג, י).

יששכר, דכתיב: "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ושראל" (דברי הימים א' יב, לג).

ואימא יהודה נמי,

דכתיב: "יהודה מחקקי" (תהלים ס, ט)!

אסוקי שמעתא אליבא דהילכתא קאמינא.

⁷⁷ ישימו קטרה באפך וכליל על מזבחך⁷⁸ ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה⁷⁹ יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל

74. כו, א

רפ"י

שזכה בו שחרית. איש איש שזכה בעבודה:
 כי תניא היא בקטרת. לפי שלא שנה אדם בה:
 הואיל ומשמרות מתחדשות. ומשמר שעבד שחרית אינו עובד בין הערבים:
 ולמאי דסליק אדעתין. שהיו מפייסין בין הערבים נפיש להו פייסות:
 כולהו מצפרא. ושם מפייסין מי יזכה לשל שחרית ומי לשל בין הערבים:

אמר רבי יוחנן:

אין מפייסין על תמיד של בין הערבים, אלא כהן שזכה בו בשחרית, זוכה בו ערבית.

מיתבי:

"בשם שמפייסין שחרית, כך מפייסין בין הערבים!"

פי תניא ההיא: בקטרת.

והתניא:

"בשם שמפייסין לו שחרית כך מפייסין לו ערבית!"

אימא "לה".

והתניא:

"בשם שמפייסין לו שחרית, כך מפייסין לו ערבית, ובשם שמפייסין לה שחרית כך מפייסין לה ערבית!"

אמר רב שמואל בר רב יצחק:

הקא בשבת עסקינן, הואיל ומשמרות מתחדשות.

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא, נפיש להו פייסות!

מייתי כולהו מצפרא אתו,

דזכי ביה שחרית - זכי,

דזכי בערבית - זכי.

רַש"י

הוא מעלה לגבי המזבח. אותו איש שזכה בו להוליכו לכבש חוזר ומעלהו לאחר זמן למזבח וכשהיו מוליכין אותו מניחין אותו מחציו של כבש למטה כדי שלא יצטרך להוליכו כל הכבש והולך ועולה בכבש וכשמגיע למקום שהאיברים שם נוטלן והכי תנן במסכת שקלים (דף יג.) איברי תמיד ניתנין מחציו כבש ולמטה במזרח:

לאו אורח ארעא. למיתחזי כמאן דטריח ליה מילתא:

לא ר"א בן יעקב אית ליה דר' יהודה. דאמר לא היה פייס למחתה ונותן ראב"י פייס למחתה תחת פייס מן הכבש ולמזבח:

דלא כר"א בן יעקב ודלא כרבי יהודה. דחשיב פייס למחתה דלא כרבי יהודה ופייס דמן הכבש למזבח דלא כר"א בן יעקב:

75. כו, א-ב

"הַרְבִּיעֵי חֲדָשִׁים עִם יְשָׁנִים [מִי מַעֲלָה אֲבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ?]."

מתניתין דלא כרבי אליעזר בן יעקב.

דתנן:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:

המעלה איברים לכבש הוא המעלה אותן למזבח."

במאי קמיפלגי?

מר סבר: "ברב עם הדרת מלך" (משלי יד, כח).

ומר סבר: מקום שכינה לאו אורח ארעא.

אמר רבא:

לא רבי אליעזר בן יעקב אית ליה דרבי יהודה,

ולא רבי יהודה אית ליה דרבי אליעזר בן יעקב.

דאם בן - בצרו להו פייסות.

ואי משכחת תנא דתני חמש,

כו, ב. ההוא דלא כרבי אליעזר בן יעקב, ודלא כרבי יהודה.

76. כו, ב

רש"י

משנה

תמיד קרב:

בתשעה,

בעשרה,

באחד עשר,

בשנים עשר.

לא פחות ולא יותר.

ביצד?

עצמו - בתשעה.

בחג - ביד אחד צלוחית של מים, הרי כאן עשרה.

בין הערבים אחד עשר - הוא עצמו בתשעה, ושנים בידם שני גזירי עצים.

בשבת באחד עשר - הוא עצמו בתשעה, ושנים בידם שני בדיני לבונה של לחם הפנים.

ובשבת שבתוך חג - ביד אחד צלוחית של מים.

גמרא

אמר רבי אבא ואיתימא רמי בר חמא, ואיתימא רבי יוחנן:

אין מנסכין מים בחג אלא תמיד של שחר.

ממאי?

מדקתני:

"ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים".

ואי סלקא דעתך: בתמיד של בין הערבים מנסכין, בחול נמי משפחת לה!

אמר רב אשי:

אף אנן נמי תנינא:

"ולמנסך אומר לו: הגבה ידיך!

שפעם אחד נסך על גבי רגליו, ודגמוהו כל העם באתרוגיהן" (סוכה מח:).

שמע מינה.

מתני'

תמיד קרב. משעת הולכת איברים ואילך קא חשיב:

עצמו. בכל יום בתשעה חמשה לאיברים ואחד לקרבים ואחד לסולת ואחד לחביתין ואחד ליון והא כרי"א בן יעקב היא דלית ליה חד להעלות מכבש למזבח:

בחג. שצריך שני נסכין אחד של יין ואחד של מים:

ביד. כהן אחד צלוחית אחת של מים:

בין הערבים. שבכל יום שנים בידם שני גזירי עצים להוסיף על עצי המערכה להרבות' ובגמרא יליף לה מקרא שבין הערבים צריך התמיד שני גזירין בשני כהנים אבל בשחרית לא בעי סידור שני גזירין אלא בכהן אחד דכתיב ובער עליה הכהן:

ובשבת שבתוך החג וכו'. הרי שנים עשר:

גמ'

ממאי מדקתני ובשבת וכו'. מכלל דשאר ימות החג לא מצא שיטעון שנים עשר ואי אמרת אף בין הערבים מנסכין מים בחול של כל ימות החג משכחת לה י"ב בין הערבים עצמו בתשעה ושנים בידן שני גזירין ואחד בידו צלוחית של מים:

ולמנסך את המים אומר לו הגבה ירך. ונראה שתערה הצלוחית לתוך ספל של כסף שעל המזבח שהוא נקוב כמין חוטם דק שהיין מקלח ויוצא בו והוא הניסוך. שפעם אחת נסך על רגליו. לא עירה הצלוחית לתוך הספל ושפך המים על רגליו לפי שהיה צדוקי ואינו מודה בניסוך המים:

באתרוגיהן. למה לי למיתני באתרוגיהן אם לא בא ללמדנו שניסוך המים אינו אלא בשעת טיילת לולב:

כ"ז

.77 כו, ב

[ואימא] דנעביד. כהן אחד
יסדר שני גזירין בבקר דכתיב
ובער עליה הכהן ונעביד תרי
שוב יביאו שני כהנים לעשות
שני גזיריהן עוד בבקר כדכתיב
וערכו שנים:
ובער ובערו. יכתוב שניהן בלשון
אחד:

תניא

"רבי שמעון בן יוחאי אומר:

מניין לתמיד של בין הערבים ששעון שני גזירי עצים בשני כהנים?

שנאמר: "וערכו עצים"⁸⁰ (ויקרא א, ז),

אם אינו ענין לתמיד של שחר,

דכתיב ביה: "ובער עליה הכהן בבקר בבקר וערה עליה" (ויקרא ו, ה),

תניהו ענין לתמיד של בין הערבים".

ואימא אידי ואידי בתמיד של שחר, ואמר רחמנא: עביד והדר עביד!

אם כן, נימא קרא "ובער" ובער!

אי כתב רחמנא 'ובער' הוה אמינא חד - אין, תרי - לא,

קא משמע לן דנעביד חד ונעביד תרי.

אם כן, נימא קרא: "ובער" ובערו.

אי נמי: 'וערה' 'וערכו',

מאי 'ובער' 'וערכו'?

שמע מינה: כדקא אמרינן.

⁸⁰ וערכו עצים על האש

78. כו, ב

רפ"י

פעמים י"ג. כהנים עסוקין בעבודת התמיד כדתנן במתני' בפייס שני י"ג כהנים זוכין בו:
פעמים י"ד. בחג ביד אחד צלוחית של מים:
פעמים ט"ו. בשבת:

פעמים ששה עשר. בשבת שבתוך החג: הכי גרסינן והא תניא שבעה עשר ההוא דלא כר"א בן יעקב אלא כר' יהודה. ההוא תנא אית ליה עוד כהן אחד המעלה איברים מן הכבש למזבח והרי כאן י"ז דלא כר"א בן יעקב אלא כרבי יהודה דאמר לא היה פייס למחתה ועל כרחך לית ליה דר"א בן יעקב דאם כן בצרי להו פייסות כדאמרינן לעיל והוצרך לו כהן מן הכבש למזבח ואני שמעתיה בלשונות אחרות ואי אפשר להעמידה ואי שמעינן ליה דרבי יהודה לא היה פייס למחתה לא שמעינן ליה דאמר לא היה כהן למחתה אלא הרי הוא אומר כהן שזכה בקטורת אומר לזה שעומד אצלו זכה עמי במחתה אבל ר"א בן יעקב שמעינן ליה דאמר לא היה כהן להעלות איברים מכבש למזבח אבל הן עצמם שהעלום לכבש היו מעלין למזבח:

תני רבי חי'א:

"פייס פעמים שלשה עשר,
 פעמים ארבעה עשר,
 פעמים חמשה עשר,
 פעמים ששה עשר".

והתניא:

"שבעה עשר!"

ההיא דלא כרבי אליעזר בן יעקב,
 אלא כרבי יהודה.

רַס"י

79. כו, ב - כז, ב

מִשְׁנָה

מתני'
הבשר בחמשה. ככבש התמיד:
הסולת. שני עשורונים היה ושני כהנים:
במה דברים אמורים. דבעינן כל הני כהנים לכל בהמה ובעינן פיס:
אם רצה להקריב כהן. יחיד את הכל ובלא פייס:
הפשיטון וניתוחן. של ציבור ושל יחיד שוין להיות כשירין בזר והכי מפרש בגמרא:

גמ'
האי מבעיא ליה לגופיה. דניבעי כהן מיעוטא מנא לן להפשט וניתוח:
דהוה מסבר ליה לבריה. הא דחזקיה והכי מסבר ליה ניהליה דתניא בתורת כהנים ושחט שחיטה בזר כשירה:
וכי מאין באת. לישנא דמתני' הוא וכי מאין באת לומר פסולה שזקקת להביא מקרא להכשירה:

מכלל שנאמר כו'. ומתוך אותו כלל הייתי בא לפסול:
תלמוד לומר ושחט והקריבו הכהנים. ומדכתיב כהן בקבלה ובשחיטה לא כתיב מכלל דושחט אבעלים קאי וסמך ידו ושחט לימד על השחיטה שכשירה בזר עכ"ל משנה ומינה הוה מסבר אביי לבריה הא דחזקיה הכי:

מכדי. למדנו כאן דמקבלה ואילך מצות כהונה והך נתינת אש בתר קבלה כתיבה למה לי למכתב בה כהונה:
למעוטי הפשט וניתוח. דלא כתיב בה כהן ותילף מהכא דדוקא כתיב קרא ואי לא ונתנו הוה אמינא האי דלא כתיב כהן בהפשט וניתוח משום דלא אצטריך הוא דגלי ליה דבעי כהונה מקבלה ואילך:
דלא מעכבא כפרה. דאין כפרה אלא בדם:

איל קרב באחד עֶשֶׂר.

הַבֶּשֶׂר - בַּחֲמֵשָׁה.

הַקְּרִבִּים, וְהַסּוּלַת וְהַיִּין - בְּשָׁנִים שְׁנַיִם.

פֶּר קָרֵב בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה.

הָרֹאשׁ וְהַרְגֵל - הָרֹאשׁ בְּאֶחָד, וְהַרְגֵל בְּשָׁנִים.

הָעוֹקֵץ וְהַרְגֵל - הָעוֹקֵץ בְּשָׁנִים, וְהַרְגֵל בְּשָׁנִים.

הַחֹזֶה וְהַגֵּרָה - הַחֹזֶה בְּאֶחָד, וְהַגֵּרָה בְּשָׁלֹשָׁה.

שְׁתֵי יָדַיִם - בְּשָׁנִים,

וּשְׁתֵי דַפְנוֹת - בְּשָׁנִים,

הַקְּרִבִּים וְהַסּוּלַת וְהַיִּין - בְּשָׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?

בְּקִרְבָּנוֹת צִיבּוֹר,

אֲבָל בְּקִרְבּוֹ יָחִיד - אִם רָצָה לְהַקְרִיב - מִקְרִיב.

הַפְּשִׁיטוֹן וְנִיתוּחוֹן שֶׁל אֵלוֹ וְאֵלוֹ - שְׁוִין.

גְּמָרָא

תָּנָא:

"הַפְּשִׁיטוֹן וְנִיתוּחוֹן שְׁוִין בְּזָר."

אָמַר חֲזַקִּיָּה:

מִנִּיין לְהַפְּשִׁיט וְנִיתוּחַ שְׁשׂוּהָ בְּזָר?

שְׁנַאמָר: " ... וְנָתַנוּ בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ" ⁸¹ (ויקרא א, 1-2).

נְתִינַת אֵשׁ - בְּעֵצָא כְּהוֹנָה, הַפְּשִׁיט וְנִיתוּחַ - לֹא בְּעֵצָא כְּהוֹנָה.

כז, א האי מיבעי ליה לגופיה!

אָמַר רַב שִׁמִּי בַר אֲשִׁי:

אֲשַׁכְּחֵתִיה לְאַבְיִי דְהוּהוּ מְסַבֵּר לִיה לְבְרִיה:

"וְשַׁחֵט" ⁸² (ויקרא א, ה) - שְׁחִיטָה בְּזָר בְּשִׁירָה.

וְכִי מֵאִין בָּאתָ?

מִכָּלל שְׁנַאמָר: "וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת מִצְוַתְכֶם" (במדבר יח, 2),

שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֶפִּילוֹ שְׁחִיטָה.

תִּלְמוּד לֹמַר: "וְשַׁחֵט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה' וְהַקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם" (ויקרא א, ה),

מִקְבְּלָה וְאֵילֶךְ מִצְוַת כְּהוֹנָה.

"וְסַמֵּךְ יָדוֹ ... וְשַׁחֵט" ⁸³ (ויקרא א, ד-ה) - לִימַד עַל הַשְׁחִיטָה שְׁנִשְׁיָרָה בְּזָר.

מִכְּדִי, מִקְבְּלָה וְאֵילֶךְ - מִצְוַת כְּהוֹנָה,

"וְנָתַנוּ בְּנֵי אֶהְרֹן" (ויקרא א, 2) - לְמָה לִּי?

לְמַעוֹטֵי הַפְּשִׁיט וְנִיתוּחַ.

וְאַכְתִּי אִיצְטְרִיךְ,

סְלָקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: כִּיּוֹן דְּלָאוּ עֲבוּדָה דְּמַעְכְּבָא כְּפָרָה הִיא, לֹא תִיבְעֵי כְּהוֹנָה.

קָא מִשְׁמַע לֵן: דְּבְעֵי כְּהוֹנָה!

אָלָא מִהֲכָא: "וְעֲרִכּוּ בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפְּדֵר" (ויקרא א, ח),

מִכְּדִי: מִקְבְּלָה וְאֵילֶךְ מִצְוַת כְּהוֹנָה, "וְעֲרִכּוּ" - לְמָה לִּי?

⁸¹ והפשיט את העולה וניתח אותה לנתחיה. ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח

⁸² ושחט את בן הבקר לפני ה'

⁸³ וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו ושחט את בן הבקר לפני ה'

רש"י

אלא מהכא וערכו בני אהרן הכהנים. הרי למדנו מקבלה שאין צריך כהונה אלא למעוטי הפשט וניתוח:
אימא למעוטי סידור שני גזירי עצים. דבין הערבים דלא כתיב בהו הכהנים אבל בצפרא בהדיא כתיב ובער עליה הכהן:
לא סלקא דעתך. דלא ניבעי סידור גזירין כהונה מדאיצטריך למעוטי הולכת עצים ממכלל דסידורן בעי כהן:
הולכת עצים לא בעי כהונה. דהאי כהן דכתיב בהולכת אברים על כרחך למעוטי הולכה אחרת בעי דאי לגופיה לא איצטריך דהא אשמעינן מקבלה ואילך מצות כהונה:
וערכו למה לי. דכתיב בהן כהונה:
למעוטי הפשט וניתוח. וכהונה דונתנו לגופיה כדאמרינן דלא תימא כיון דלא מיעכבא כפרה לא תיבעי כהונה ומדגלי בה דבעיא כהונה לא איצטריך למיהדר למיכתב כהונה בהערכת נתחין ואע"ג דלא מיעכבא ועל כרחך למעוטי כתבי:
שטעון ששה. הבשר בחמשה והקרבים באחד:
וניחא ליה. הדר משני ליה הכי על העצים אשר על האש קרא יתירא הוא דהכתיב ונתנו אש וערכו עצים וערכו נתחיס למה לי תו על העצים אשר על האש וגוי למידרש ביה דהני וי כהנים הוצרכו לדבר שנאמר בו אש ועצים ומזבח ואיזהו דבר שהזקקתי לכם למערכה לסדר עצים ואש למזבח בשבילו:
הוי אומר זה טלה. תמיד של שחר הזקיקך הכתוב בו למערכת עצים חדשה בכל בקר ואש על המזבח תוקד בו והך מוקדה סידור המערכה היא כדתניא לקמן בפ"ג ובער עליה הכהן עצים בבקר וערך עליה העולה ואמר מר העולה עולה ראשונה אבל שאר קרבנות לא הוזקקו לחידוש מערכה והנך עצים ואש דכתיבי בבן בקר לאו לאצרוכי סידרי עצמו אלא משום דעדיין לא נאמרה פרשת סידור המערכה הכתובה בצו את אהרן וכאן התחיל לדבר בצרכי עולה והוצרך לומר האיך תינתן כתב לך כאן ונתנו אש וערכו עצים דאסידור מערכה דשחרית קאי:

למעוטי הפשט וניתוח.

ואימא למעוטי סידור שני גזירי עצים!

מסתברא דיבחה דכותיה ממעט.

אדרבה, סדור דכותיה ממעט!

לא סלקא דעתך, דאמר מר:

"והקריב הכהן את הכל ... המזבחה" (ויקרא א, יג) - זו הולכת אברים לכבש.

הולכת אברים לכבש - הוא דבעיא כהונה,

הולכת עצים - לא בעיא כהונה."

הא סידור שני גזירי עצים בעיא כהונה!

"וערכו" למה לי?

למעוטי הפשט וניתוח.

ואימא הכי נמי לגופיה!

אלא: **"והקטיר הכהן את הכל"** (ויקרא א, ט),

למאי אתא?

למעוטי הפשט וניתוח.

"והקריב הכהן את הכל המזבחה" (ויקרא א, יג)

זו הולכת אברים לכבש.

הולכת אברים לכבש - הוא דבעיא כהונה,

הולכת עצים - לא בעיא כהונה,

הא סדור שני גזירי עצים בעיא כהונה.

"ונתנו" (ויקרא א, ז) לגופיה.

"וערכו"⁸⁴ (ויקרא א, ח) - שנים.

"בני אהרן" - שנים נוספים,

"הכהנים" - שנים למדנו לטלה שטעון ששה.

אמר רב המנונא:

קשיא ליה לרבי אלעזר:

האי בן הקר כתיב **"בן הקר"** עשרים וארבעה בעי!

וניחא ליה - **"על העצים אשר על האש אשר על המזבח"** (ויקרא א, יב),

איזהו דבר שנאמר בו: עצים אש ומזבח?

הוי אומר זה טלה.

כזב,

⁸⁴ וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפרך

רפ"י

80. כז, ב

חייב. מיתה:

פורקה. הזר אין צריך כהן
לסתור סידורה אלא הזר
בעצמו:

והרי אברים ופזרים. הקטר
חלבים שהוא כל הלילה
ושוינהו לעיל [כד.] מארבע
עבודות שהזר חייב עליהן
מיתה:

והרי תרומת הדשן. דכתיב
כהונה:

אלא קשיא. וכי יש לך עבודה
שכשירה בלילה שפסולה בזר:
ועבודת יום היא. דכתיב ובער
עליה הכהן עצים בבקר בבקר:
אלא מעתה. דחשיבא כולי האי
שהיא עבודת יום וזר חייב
עליה:

למימרא דעבודת יום בעי פייס.
מדאתקיף רבא אלא מעתה
תבעי פייס מכלל הך עבודה היא
בעיא:

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

זר שסידר את המערכה - חייב.

כיצד הוא עושה?

פורקה וחוזר וסודרה.

מאי אהני ליה?

אלא: פורקה - זר, וסודרה - כהן.

מתקיף לה רבי זירא:

וכי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בזר?

ולא?! והרי אברים ופזרים!

סוף עבודה דיממא היא.

והרי תרומת הדשן!

תחלת עבודה דיממא היא.

דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

קידש ידיו לתרומת הדשן, למחר אינו צריך לקדש, שכבר קידש מתחלת עבודה.

ואלא קשיא!

אלא כי איתמר הכי איתמר:

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

זר שסידר שני גזירי עצים חייב, הואיל ועבודת יום היא.

מתקיף לה רבא:

אלא מעתה תיבעי פייס!

אשתמיטתיה הא דתניא:

"מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסדור מערכה ובסדור שני גזירי עצים!"

למימרא: דעבודת יום בעיא פייס, עבודת לילה לא בעיא פייס.

והרי אברים ופזרים!

סוף עבודה דיממא היא.

והרי תרומת הדשן!

משום מעשה שהיה.

למימרא: דעבודת יום ושזר חייב עליה מיתה - בעיא פייס,

אין זר חייב עליה מיתה - לא בעיא פייס.

והרי שחיטה!

שאני שחיטה דתחלת עבודה היא.

רש"י

והא אנו לא תנו. שיהא סידור שני גזירין עבודת יום: אם הגיע זמן השחיטה. אם האיר המזרח ועת לשחוט את התמידין שהשחיטה פסולה בלילה דכתיב (ויקרא יט) ביום זבחכם: דלית ליה תקנתא. אם נשחט בלילה: דאית ליה תקנתא. אם סידרן בלילה פורקן וחוזר וסודרן ביום לכך לא הטריחו לעלות לגג ולראות אם הגיע שאותו הטורח לא הטריחו אלא שבפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר המזרח ושחטו את התמיד כדקתני לה בפ"ג [דף כח]. אבל סידר גזירין סידורו בקרקע עזרה משהאיר המזרח ואם טעה במאור הלבנה לא איכפת להו שהרי יש תקנה בדבר: שיש אחריה. סידור עבודה סידור שני גזירין ופסולה בזר להתחייב מיתה: והרי איברים ופדרים. לא גרסינן לכוליה הך גירסא דאיברים ודתרומת הדשן הכא דהא מנינן להו לגבי פלוגתייהו דרב ולוי בעבודה שאין אחריה עבודה ואגב שיטפא דריהטא דגירסא דלעיל דלישנא קמא דרבי זירא הדר וגרסינהו בלישנא בתרא וה"ג יש לך עבודה שיש אחריה עבודה ופסולה בזר אלא אי איתמר כו': הואיל ועבודה תמה. דשלים ליה סידור: למימרא דעבודה תמה בעי פייס כו' עד משום מעשה שהיה לא גרסינן:

85 אמר מר זוטרא, ואיתימא רב אשי: והא אנו לא תנו הכי, "אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה" (יומא כח.). ואילו 'זמן שני גזירי עצים' לא קתני!

הך דלית לה תקנתא - קתני, הך דאית לה תקנתא - לא קתני.

ואיכא דאמרי:

מתקיף לה:

רבי זירא: וכי יש לך עבודה שיש אחריה עבודה ופסולה בזר?

כחא, והרי אברים ופדרים!

סוף עבודה דיממא היא.

והרי תרומת הדשן!

תחילת עבודה דיממא היא.

דאמר רבי יוחנן:

קדש ידיו לתרומת הדשן, למחר אינו צריך לקדש שכבר קדש מתחלת עבודה.

אלא קשיא!

אלא אי אתמר הכי אתמר:

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

זר שסידר שני גזירי עצים - חייב,

הואיל ועבודה תמה היא.

מתקיף לה רבא:

אלא מעתה תבעי פייס!

ולא בעיא פייס!?

והתניא:

"מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור שני גזירי עצים!"

הכי קאמר:

פייסו לה בפני עצמה!

כדאמרינן.

למימרא: דעבודה תמה וזר חייב עליה מיתה - בעיא פייס,

אין זר חייב עליה מיתה - לא בעיא פייס.

והרי שחיטה!

שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא היא.

למימרא: דעבודה תמה - בעיא פייס,

עבודה שיש אחריה עבודה - לא בעיא פייס.

והרי אברים ופדרים!

כ"י

אף אַנן נמי תנינא. דסידור גזירין עבודה תמה היא כרבי יוחנן ודלא כרב ולוי דלא מנו לה בעבודה שזר חייב עליה משום דיש אחריה סידור איברים:

ואילו זמן שני גזירין לא קתני. אלמא עבודת לילה היא והוא גמר סידור מערכה וסידור האיברים שהוא עבודת יום תחילת עבודה אחרת היא ולא גמר סידור המערכה היא:

סוף עבודה דיממא היא.

הרי תרומת הדשן!

משום מעשה שהיה.

אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי:

אף אַנן נמי תנינא:

"אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה" (יומא כח.).

ואילו 'זמן סידור גזירי עצים' לא קתני.

הך דלית לה תקנתא קתני.

הך דאית לה תקנתא - לא קתני.

הדרן עלך בראשונה